

Y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol

CA(3)-23-10 : Papur 4

Nodyn Cyngor Cyfreithiol - Mesur Arfaethedig Ynghylch Llywodraeth Leol (Cymru)

Paratowyd y ddogfen hon gan gyfreithwyr Cynulliad Cenedlaethol Cymru i roi gwybodaeth a chyngor i Aelodau'r Cynulliad a'u staff am faterion y mae'r Cynulliad a'i bwyllgorau'n eu hystyried ac nid at unrhyw ddiben arall. Gwnaed pob ymdrech i sicrhau bod yr wybodaeth a'r cyngor a geir yn y ddogfen hon yn gywir, ond ni dderbynnir cyfrifoldeb am unrhyw ddiybinaeth a roddir arnynt gan drydydd parti.

Papur i'r Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol ynglyn â'r pwerau dirprwyedig - i'w ystyried gan y Pwyllgor yn unol â Rheol Sefydlog 15.6(ii) 1. Diben 1.1 O dan Reol Sefydlog 15.6(ii), caiff y Pwyllgor ystyried pa mor briodol yw darpariaethau mewn Mesurau Cynulliad arfaethedig sy'n rhoi pwerau i wneud is-ddeddfwriaeth i Weinidogion Cymru. Mae'r papur hwn yn amlinellu'r darpariaethau sy'n ymwneud ag is-ddeddfwriaeth yn y Mesur Arfaethedig ynghylch Llywodraeth Leol (Cymru) er mwyn i'r Pwyllgor eu hystyried. 1.2 Lle rhagnodir pwerau yn y Mesur, mae'r rhan fwyaf o'r pwerau yn ddarostyngedig i weithdrefnau priodol y Cynulliad. Fodd bynnag, tynnir sylw'r Pwyllgor yn benodol at bwerau a ragnodir yn adrannau 10, 30, 116, 133 a 137 o'r Mesur lle gwahoddir y Pwyllgor i ystyried gweithdrefnau amgen y Cynulliad. 2. Cefndir 2.1 Cyflwynwyd y Mesur Arfaethedig ynghylch Llywodraeth Leol (Cymru) ar 12 Gorffennaf 2010 gan Carl Sargeant AC, y Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol a Llywodraeth Leol. Cafodd y Memorandwm Esboniadol hwn ei baratoi gan Adran Cyflenwi Gwasanaethau Cyhoeddus a Llywodraeth Leol Llywodraeth Cynulliad Cymru ac fe'i gosodwyd gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar 12 Gorffennaf 2010. Gwnaed y Gweinidog ddatganiad deddfwriaethol yn y Cyfarfod Llawn ar 13 Gorffennaf 2010. 2.2 Mae Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 3 wedi galw am dystiolaeth wrth iddo ystyried Mesur Arfaethedig Llywodraeth Leol (Cymru). Daeth y cyfnod cyflwyno dystiolaeth i ben ar 1 Hydref 2010. Rhaid i'r Pwyllgor gwblhau ei waith a gosod adroddiad gerbron y Cynulliad erbyn 17 Rhagfyr 2010 fan bellaf. Dechreuodd Cyfnod 1 (ystyried egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig, a chytuno arnynt) ar 23 Medi 2010, pan gyflwynodd y Gweinidog ei dystiolaeth i Bwyllgor Deddfwriaeth Rhif 3. 3. Cymhwysedd Deddfwriaethol Mae darpariaethau'r Mesur Arfaethedig ynghylch Llywodraeth Leol (Cymru) yn cydymffurfio ag adran 93 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 ("Deddf 2006") ac o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Cynulliad yn unol ag adran 94 o Ddeddf 2006 gan eu bod yn ymwneud â Materion 12.5 i 12.17 o Ran 1 o Atodlen 5 i Ddeddf 2006. 4. Cefndir polisi Ceir crynoded o gefndir polisi y Mesur arfaethedig ym mharagraff 1 o'r Memorandwm Esboniadol – "1.1 [Diben y Mesur hwn yw] gwneud newidiadau y bwriedir iddynt atgyferthu strwythurau llywodraeth leol yng Nghymru a gwella'r modd y mae'n gweithio, a hynny ar bob lefel. Bwriedir i'r newidiadau fod yn fodd hefyd i sicrhau bod cynghorau lleol yn estyn allan at bob sector o'r cymunedau a wasanaethir ganddynt, ac yn ymgysylltu â hwy. 1.2. Mae'r Mesur arfaethedig yn darparu ar gyfer:- 1.2.1 ehangu a chynyddu cyfranogiad mewn llywodraeth leol drwy ganiatáu camau a fydd yn helpu i gael gwared ar y rhwystrau a'r anghymhellion sy'n atal pobl rhag sefyll mewn etholiadau cynghorau lleol (Rhannau 1-2 o'r Mesur arfaethedig); 1.2.2 adolygu a gwella'r strwythurau llywodraethu a gyflwynwyd drwy gyfrwng Deddf Llywodraeth Leol 2000 fel y bo'r strwythurau hynny'n gweddu'n well i amgylchiadau llywodraeth leol yng Nghymru (Rhannau 3-4); 1.2.3 cryfhau rôl cynghorwyr nad ydynt yn aelodau o weithrediaethau'r awdurdodau lleol ("aelodau'r meinciau cefn") mewn perthynas â chraffu ar wasanaethau lleol (Rhannau 5-6); 1.2.4 datblygu a chryfhau rôl cynghorau cymuned yng Nghymru, gan gynnwys eu galluogi i gyflenwi ystod ehangach o wasanaethau ac i weithredu'n ehangach yn lleol, ac i fod yn fwy effeithiol o ran eu rôl fel cynrychiolwyr ac o ran eu gallu i weithio mewn partneriaeth â chyrff eraill (Rhan 7); 1.2.5 diwygio'r system ar gyfer pennu lwfansau cynghorwyr (Rhan 8); 1.2.6 caniatáu i Weinidogion Cymru gyhoeddi canllawiau statudol ar gydlafurio rhwng awdurdodau lleol, a chydlafurio rhwng awdurdodau lleol a chyrff eraill (Rhan 9). 1.3 Dyma'r cyrff y bydd y Mesur arfaethedig yn gymwys iddynt:-

Prif gynghorau

Cynghorau cymuned

Awdurdodau Parciau Cenedlaethol

Awdurdodau Tân ac Achub

Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol

5. Pwerau i wneud is-ddeddfwriaeth 5.1 O'i gymharu â Mesurau arfaethedig eraill mae'r Pwyllgor wedi'u hystyried, mae'r Mesur arfaethedig hwn yn cynnwys nifer fawr o bwerau i wneud rheoliadau a gorchmynion. Wedi dweud hyn, mae nifer y pwerau i wneud rheoliadau a gorchmynion yn adlewyrchu hyd y Mesur, sef 108 o dudalennau i gyd. Ceir manylion y rhain isod. 5.1.1 Rhannau 1 a 2 – Atgyferthu Democratiaeth Leol ac Absenoldeb Teuluol ar gyfer Aelodau Awdurdodau Lleol – sy'n gwneud darpariaeth ar gyfer hybu a chefnogi aelodaeth o awdurdodau lleol:- Mae adran 1 yn darparu i Weinidogion Cymru ragnodi'r cwestiynau arolwg y mae'n rhaid i awdurdod lleol eu gofyn wrth gyflawni'r ddyletswydd i gynnal arolwg ymhlith ymgeiswyr aflwyddiannus a chynghorwyr. Gweithdrefn: Bydd rheoliadau a gaiff eu gwneud o dan adran 1 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn negyddol. Bydd y pwr i wneud rheoliadau a geir yn adran 1 yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu ffurf y cwestiynau y bydd yn rhaid i awdurdodau lleol eu gofyn ac i bennu sut y bydd y wybodaeth a grynhoir yn cael ei hanfon at Weinidogion Cymru. Mae rhestr ar wyneb y Mesur o'r math o wybodaeth a gaiff ei chasglu am ymgeiswyr aflwyddiannus ac am gynghorwyr gan ddefnyddio'r cwestiynau rhagnodedig, ond nid yw'r rhestr honno'n un gynhwysfawr. Os byddai gofyn i'r rheoliadau gynnwys y math o wybodaeth a grybwyllwyd uchod, yna, gellir dadlau y byddai'r rheoliadau yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Fodd bynnag, gan fod y math hwn o wybodaeth wedi'i chynnwys eisoes ar wyneb y Mesur, ac mai dim ond cwestiynau yn seiliedig ar y wybodaeth hon fydd yn y rheoliadau, mae'n addas defnyddio'r weithdrefn negyddol. Gan ei bod yn bosibl hefyd y bydd angen gwneud nifer o ddiweddariadau i fanylion technegol a gweinyddol y rheoliadau arfaethedig yn y dyfodol, a hynny ar fyr rybudd, mae'n briodol felly bod rheoliadau o'r fath yn ddarostyngedig i'r weithdrefn negyddol. Mae adran 2 yn darparu i Weinidogion Cymru bennu ar ba ffurf y mae'n rhaid i'r awdurdodau lleol roi'r wybodaeth y maent wedi'i chrynhai i Weinidogion Cymru. Gweithdrefn: Mae adran 2 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn negyddol. Gan y bydd unrhyw welliannau i'r adran hon o natur dechnegol a/neu weinyddol, mae'r weithdrefn negyddol yn briodol. Bydd y pwerau gwneud rheoliadau yn adran 9 (1)(i) yn galluogi Gweinidogion Cymru ychwanegu at y rhestr o swyddogaethau gwasanaethau democrataidd a ragnodir. Gweithdrefn: Mae

rheoliadau a gaiff eu gwneud o dan adran 9 (1)(i) yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad cadarnhaol. Bernir bod hyn yn addas oherwydd gall yr adran hon ychwanegu at swyddogaethau Pennaeth y Gwasanaethau Democraidd, fel sydd wedi'u hamlinellu yn y Mesur ei hun, a dylid craffu ar unrhyw swyddogaethau ychwanegol. Bydd y pwerau gwneud rheoliadau yn adran 10 yn galluogi Gweinidogion Cymru i'w gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol ymgorffori yn eu rheolau sefydlog ddarpariaeth sy'n ymwneud â rheoli staff a gaiff eu dynodi i weithio gyda'r Pennaeth Gwasanaeth Democraidd ac i wneud addasiadau eraill i'w rheolau sefydlog.

Gweithdrefn: Mae pwerau i wneud rheoliadau o dan adran 10 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol. Mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi bod y weithdrefn penderfyniad negyddol yn addas gan ei bod yn bosibl y bydd angen gwneud nifer o ddiweddariadau i fanylion technegol a gweinyddol y rheoliadau arfaethedig yn y dyfodol. Nid yw adran 10 yn nodi unrhyw gyfyngiadau sydd ar awdurdodau lleol i addasu'r rheolau sefydlog. O gofio natur rheolau sefydlog, sef eu bod yn llywodraethu ar weithdrefnau a gweithrediadau awdurdodau lleol, a bod dim cyfyngiadau wedi'u crybwyll yn adran 10, mae'n bosibl y bydd y Pwyllgor am ystyried gwneud y rheoliadau yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad cadarnhaol neu roi cyfyngiad ar y pŵer i addasu'r rheolau sefydlog sy'n ymwneud â rheoli staff. Mae adran 24 yn rhoi pŵer dirprwyedig i Weinidogion Cymru nodi'r manylion ar gyfer penderfynu ar gyfnod o absenoldeb teuluol ar gyfer aelod o awdurdod lleol. Gweithdrefn: Mae rheoliadau a gaiff eu gwneud o dan adran 24 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Ystyrir mai hon fydd y weithdrefn addas ar gyfer rheoliadau a gaiff eu gwneud o dan adran 24 oherwydd bydd y rheoliadau yn cyflwyno cynllun absenoldeb newydd ar gyfer aelodau awdurdodau lleol. Mae adran 25 yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i nodi'r manylion ar gyfer penderfynu sut i gyfrifo cyfnod o absenoldeb mamolaeth. Ni ddylai'r rheoliadau ddarparu i gyfnod absenoldeb mamolaeth fod yn fwy na 26 wythnos. Gweithdrefn: Mae rheoliadau a gaiff eu gwneud o dan adran 25 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Am yr un rhesymau a nodwyd dros gyfaddasrwydd y weithdrefn gadarnhaol ar gyfer rheoliadau a wneir o dan adran 24, byddai'r un peth yn wir am briodoldeb y weithdrefn gadarnhaol ar gyfer rheoliadau a wneir o dan adran 25. Yn yr achos hwn, mae'r cynllun absenoldeb newydd yn ymwneud ag absenoldeb mamolaeth. Mae adran 26 yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i ragnodi natur a chyfnodau absenoldeb newydd-anedig. Ni ddylai'r rheoliadau ddarparu i gyfnod o absenoldeb ynghylch plentyn newydd-anedig fod yn fwy na phythefnos o hyd. Gweithdrefn: Mae rheoliadau a gaiff eu gwneud o dan adran 26 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Unwaith eto, am yr un rhesymau a nodwyd yn achos adrannau 24 a 25, mae hyn i'w weld yn addas. Mae adran 27 yn darparu i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau sy'n nodi'r manylion ar gyfer penderfynu sut i gyfrifo cyfnod o absenoldeb mabwysiadu. Ni ddylai'r rheoliadau ddarparu i gyfnod o absenoldeb ynghylch mabwysiadu plentyn fod yn fwy na phythefnos o hyd. Gweithdrefn: Mae rheoliadau a gaiff eu gwneud o dan adran 27 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Unwaith eto, bernir mai'r weithdrefn gadarnhaol yw'r weithdrefn briodol gan ei bod yn dibynnu ar gymeradwyaeth cynllun fel yn adrannau 24, 25 a 26. Mae adran 28 yn rhoi pŵer dirprwyedig i Weinidogion Cymru ragnodi natur a chyfnodau absenoldeb mabwysiadu newydd. Ni ddylai'r rheoliadau ddarparu i gyfnod o absenoldeb mabwysiadu newydd fod yn fwy na phythefnos o hyd. Gweithdrefn: Mae rheoliadau o dan adran 28 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Mae'r weithdrefn gadarnhaol yn briodol i'r adran gan ei bod yn ymwneud â chymeradwyo cynllun newydd. Mae'r pwerau gwneud rheoliadau yn adran 29 yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi natur a chyfnodau absenoldeb rhiant. Ni ddylai'r rheoliadau ddarparu i gyfnod o absenoldeb rhiant mewn perthynas â plentyn fod yn fwy na, neu'n gyfwerth â thri mis. Gweithdrefn: Mae rheoliadau o dan adran 29 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Unwaith eto, credir bod y weithdrefn gadarnhaol yn briodol gan ei bod yn ymwneud â chymeradwyo cynllun newydd. Mae adran 30 yn darparu i Weinidogion Cymru ragnodi'r gweithdrefnau gweinyddol i'w dilyn gan awdurdodau lleol, ynghyd â chwmpas yr absenoldeb, gan gynnwys parhâd unrhyw fanteision sy'n dod i aelodau sydd â hawl i absenoldeb o dan y rhan hon o ganlyniad i'w haelodaeth o'r awdurdod neu'r weithrediaeth, ac yn atodol i'r pwerau a wnaed o dan adrannau 24 i 29 o'r Mesur. Gweithdrefn: Mae rheoliadau o dan adran 30 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Caiff rheoliadau o dan y rhan hon wneud darpariaeth ar gyfer canlyniadau methu â rhoi hysbysiadau, dangos tystiolaeth, cadw cofnodion neu gydymffurfio â gofynion gweithdrefnol eraill. Caiff rheoliadau o dan yr adran hon hefyd wneud darpariaeth ar gyfer canlyniadau methu â gweithredu yn unol â'r hysbysiadau a nodwyd eisioes, yn ogystal â gwneud darpariaeth sy'n rhoi hawl i aelod o awdurdod lleol (neu o'r weithrediaeth) gyflwyno cynllun am benderfyniad a wnaed gan awdurdod lleol i ddod â chyfnod o absenoldeb i ben neu i ohirio neu ganslo cyfnod o absenoldeb, ac i gymhwyso deddfiad neu wneud addasiadau iddo. Caiff "Addasiadau" ei ddiffinio yn y Mesur i gynnwys "diwygiadau", ac mae rheoliadau a gaiff eu gwneud yn unol ag adran 30 yn gyfwerth â chymal Harri'r Wythfed, ac yn gallu diwygio deddfwriaeth sylfaenol. O gofio am yr ystod o reoliadau y gellir eu gwneud yn unol ag adran 30, ac am gymal Harri'r Wythfed sydd wedi'i chynnwys hefyd, caiff y Pwyllgor ei wahodd i ystyried a yw'n fodlon mai'r weithdrefn gadarnhaol fydd y weithdrefn weithdrefnol neu a ddylid ystyried mai'r weithdrefn uwchgadarnhaol fyddai fwyaf addas? 5.1.2 Rhannau 3, 4 a 5 – Llywodraethu Mae adran 34 yn rhoi effaith i Atodlen 1, y mae paragraff 13(2) yn Rhan 3 ohoni yn rhoi pŵer dirprwyedig i Weinidogion Cymru sicrhau bod awdurdodau lleol yn rhoi'r gorau i weithredu trefniadau amgen a'u bod yn dechrau gweithredu trefniadau gweithrediaeth sydd ar ffurf a bennir gan Weinidogion Cymru. Nid oes rheswm dros gredu na fydd awdurdodau lleol yn gwneud y newidiadau angenrheidiol i weithredu trefniadau gweithrediaeth yn lle trefniadau amgen, fodd bynnag, mae adran 34 yn bwrw diodyn rhag ofn na chaiff y newid o un trefniant i'r llall ei gwblhau. Gweithdrefn: Mae'r pŵer i wneud gorchymyn sydd wedi'i gynnwys yn adran 34 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol. Mae hyn yn briodol o gofio am natur drefniadol y pŵer. Mae adran 55 yn rhoi pwerau dirprwyedig i Weinidogion Cymru eithrio unrhyw swyddogaethau neu i gyfyngu ar y graddau y caiff aelod o'r cyngor nad yw'n aelod gweithrediaeth arfer swyddogaeth. Gweithdrefn: Mae'r pŵer gwneud gorchymyn sydd wedi'i gynnwys yn adran 55 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol. Mae hyn yn briodol o gofio natur drefniadol y pŵer ac o gofio bod y pŵer cyfatebol ynglyn â swyddogaethau na ddylid cael eu cyflawni gan y weithrediaeth (adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000) hefyd yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol. 5.1.3 Rhan 6 – Trosolwg a Chraffu: -Mae'r darpariaethau o fewn y rhan hon yn ymwneud â Phwyllgorau Craffu a Throsolwg awdurdodau lleol Mae adran 57 yn darparu i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i bennu sut y caiff dau awdurdod lleol neu ragor benodi cyd-bwyllgor trosolwg a chraffu, ac i nodi'r trefniadau ar gyfer arfer swyddogaethau'r pwyllgor. Gweithdrefn: Mae'r pŵer i wneud rheoliadau yn adran 57 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol. Mae hyn yn briodol gan fod y darpariaethau yn ymwneud â manylion gweinyddol y cynllun sy'n dilyn ymlaen o friad y Mesur. Mae adran 60 yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru, drwy orchymyn, ddynodi person at ddibenion adran 21 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000. Mae hyn yn caniatáu i Weinidogion Cymru ddynodi person mewn perthynas ag unrhyw fater sy'n effeithio ar ardal sirol. Effaith hyn fydd rhoi rhwymedigaeth ar y personau neu'r cyrrff dynodedig hynny i ymateb i geisiadau i fynd i gyfarfodydd pwyllgorau craffu, neu i roi gwybodaeth iddynt. Gweithdrefn: Y weithdrefn penderfyniad cadarnhaol a fydd yn cael ei defnyddio ar gyfer y pŵer i wneud gorchymyn sydd yn adran 60.

Bernir mai dyna sy'n briodol er mwyn caniatáu i aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol drafod a chymeradwyo pa bersonau a pha gyrff y dylid craffu arnynt mewn ardal llywodraeth leol. Mae adran 62 yn diwygio adran 21A o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 sy'n rhoi pŵer dirprwyedig i Weinidogion Cymru bennu materion y gellir eu heithrio rhag cael eu hystyried gan bwyllgorau trosolwg a chraffu. Gweithdrefn: Y weithdrefn penderfyniad negyddol a fydd yn cael ei defnyddio ar gyfer y pŵer i wneud gorchymyn sydd yn adran 62. Bernir mai dyna sy'n briodol gan fod yr adran yn ymwneud â'r manylion gweinyddol y mae eu hangen er mwyn rhoi effaith i fwriad y Mesur. Mae adran 74 yn rhoi pŵer gwneud rheoliadau i Weinidogion Cymru bennu sut y mae awdurdodau lleol i benodi cadeiryddion pwyllgorau trosolwg a chraffu. Gweithdrefn: Y weithdrefn penderfyniad negyddol a fydd yn cael ei defnyddio ar gyfer y pŵer i wneud rheoliadau sydd yn adran 74. Bernir mai dyna sy'n briodol gan fod y ddarpariaeth yn ymwneud â'r manylion gweinyddol y mae eu hangen er mwyn rhoi effaith i fwriad y Mesur. Mae adran 80 yn rhoi pŵerau i Weinidogion Cymru ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gyhoeddi gwybodaeth y ceir ei rhagnodi mewn rheoliadau ynghylch gweithgareddau arfaethedig pwyllgorau trosolwg a chraffu yn y dyfodol. Gweithdrefn: Caiff y weithdrefn penderfyniad negyddol ei defnyddio ar gyfer y pŵer i wneud rheoliadau sydd yn adran 80. Bernir mai dyna sy'n briodol gan fod y ddarpariaeth yn ymwneud â'r manylion gweinyddol y mae eu hangen er mwyn rhoi effaith i fwriad y Mesur. 5.1.4 Rhan 7 – Cymunedau a Chynghorau Cymuned:- Mae'r darpariaethau yn yr adran hon yn ymwneud â chyfarfodydd cymunedol, pleidleisio cymunedol a chynghorau cymuned. Mae adran 97 yn rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i ddatgymhwyso'r darpariaethau hysbysu sydd yn yr adran yn achos pleidleisio cymunedol lle y bo'r cwestiwn yn gwestiwn o fath a bennir ganddynt mewn rheoliadau. Mae hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i eithrio cwestiynau penodol o'r gofyniad sydd ar y swyddog canlyniadau i hysbysu'r prif gyngor perthnasol am y bleidlais ac am ganlyniadau'r bleidlais. Gweithdrefn: Mae adran 97 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol. Bernir mai dyna sy'n briodol gan fod y darpariaethau'n ymwneud â gofynion hysbysu mewn cysylltiad â phleidleisiau, a dichon y bydd gofyn eu diwygio, a hynny ar ffurf diwygiadau o natur weinyddol a thechnegol y gall fod angen eu diweddarau yn y dyfodol. Mae adran 116 yn caniatáu i Weinidogion Cymru, drwy orchymyn, ddiwygio amryfal drothwyon pleidleisio mewn cysylltiad â bodolaeth cyngor cymuned neu â grwpio cymuned ynghyd â chymunedau eraill drwy fewnosod adran newydd i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972. Ni cheir gwneud unrhyw orchymyn cyn ymgynghori â'r prif gynghorau neu â'r corff sy'n eu cynrychioli a chyda'r cynghorau cymuned neu â'r corff sy'n eu cynrychioli hwythau. Bernir bod pŵer i wneud gorchymyn yn briodol gan mai dyma'r ffordd i ddiwygio'r trothwyon sydd i'w gweld ar wyneb Deddf Llywodraeth Leol 1972 fel y'i diwygir gan y Mesur. Gweithdrefn: Mae adran 116 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi mai dyna sy'n briodol gan y bydd yn caniatáu i'r Cynulliad drafod a chymeradwyo'r newidiadau. Fodd bynnag, dylai'r Pwyllgor nodi ei bod yn bosibl newid trothwy pleidleisio o dan y ddarpariaeth hon, i'r graddau nad oes angen i gynghorau cymuned fodoli mwyach o bosibl. Caiff y Pwyllgor ei wahodd i ystyried a yw'r gofynion i wneud gorchymyn o dan adran 116 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn uwchgadarnhaol yn hytrach na'r weithdrefn gadarnhaol. Mae adran 119(5)(c) yn caniatáu i Weinidogion Cymru ychwanegu at y wybodaeth y mae'n rhaid ei chynnwys mewn hysbysiad cyhoeddus sy'n rhoi manylion am fwriad cyngor cymuned i gyfethol. Gweithdrefn: Caiff y weithdrefn penderfyniad negyddol ei defnyddio ar gyfer adran 119(5)(c), a bernir mai dyna sy'n briodol gan fod y darpariaethau'n ymwneud â manylion gweinyddol a thechnegol y gall fod angen eu diweddarau yn y dyfodol. Mae adran 122 yn caniatáu i Weinidogion Cymru ychwanegu at y wybodaeth y mae'n rhaid ei chynnwys mewn hysbysiad cyhoeddus sy'n rhoi manylion am fwriad cyngor cymuned i benodi cynrychiolydd ieuenticid. Gweithdrefn: Caiff y weithdrefn penderfyniad negyddol ei defnyddio ar gyfer adran 122, a bernir mai dyna sy'n briodol gan fod y darpariaethau'n ymwneud â manylion gweinyddol a thechnegol y gall fod angen eu diweddarau yn y dyfodol. Mae adran 124 yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddarparu y caiff cynrychiolydd ieuenticid ei drin fel aelod o'r cyngor a benododd y cynrychiolydd, at y dibenion a bennir yn y rheoliadau. Gweithdrefn: Caiff y weithdrefn penderfyniad negyddol ei defnyddio ar gyfer adran 124, a bernir mai dyna sy'n briodol gan fod y darpariaethau'n ymwneud â manylion gweinyddol a thechnegol y gall fod angen eu diweddarau yn y dyfodol. Mae adran 130 yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru wneud gorchymyn er mwyn diwygio, diddymu, dirymu neu ddatgymhwyso unrhyw ddeddfiad sydd, yn eu barn hwy, yn atal neu'n rhwystro cynghorau cymuned rhag arfer eu pŵer llesiant. Caiff y pŵer hwn ei arfer mewn cysylltiad â phob cyngor cymuned neu â chynghorau cymuned neilltuol, neu mewn cysylltiad â disgrifiadau neilltuol o gynghorau cymuned, ac am gyfnod neilltuol. Gweithdrefn: Caiff y weithdrefn uwchgadarnhaol ei defnyddio ar gyfer adran 130. Bernir mai dyna sy'n briodol oherwydd mai dim ond drwy gyfrwng y weithdrefn gyfatebol yn Nau Dy'r Senedd y ceir arfer pŵer cyfatebol yr Ysgrifennydd Gwladol. Mae adran 166 o'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol bod Gweinidogion Cymru yn cynnal proses ymgynghori cyn gwneud gorchymyn o dan adran 130. Mae adran 133 yn gwneud darpariaeth i Weinidogion Cymru gael pŵer i wneud gorchymyn sy'n nodi cytundeb siarter enghreifftiol rhwng prif gyngor a chynghor cymuned. Mae'r siarter yn cynnwys manylion o sut y gall awdurdodau lleol a chynghorau cymuned arfer eu swyddogaethau er mwyn cynnal a gwella'r modd y maent yn cydweithio. Gweithdrefn: Mae adran 133 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol. Fodd bynnag, o gofio am ehangder y ddarpariaeth sy'n cyflwyno'r nodau a'r mesurau holl-gyfunol sy'n deillio o sefydlu'r cytundeb siarter, caiff y Pwyllgor ei wahodd i ystyried a ddylai'r ddarpariaeth hon, fel gofyniad lleiaf, fod yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad cadarnhaol. Mae hyn er gwaetha'r ffaith na ellir gwneud unrhyw orchymyn o dan adran 133 heb ymgynghori â chyrrff sy'n cynrychioli prif gynghorau a chynghorau cymuned, a phersonau eraill y mae Gweinidogion Cymru yn barnu ei bod yn briodol ymgynghori â hwy yn unol ag adran 136. Mae adran 137 yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddarparu ar gyfer cynllun achredu ansawdd ar gyfer cynghorau cymuned yng Nghymru. Mae adran 137 yn cynnwys pŵer gwneud rheoliad sy'n addas, gan fod y darpariaethau'n ymwneud â chynllun achredu a all newid yn rheolaidd. Gweithdrefn: Mae adran 137 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol. Fodd bynnag, o gofio'r ffaith fod sefydlu'r cynllun achredu hwn, sy'n gofyn diwallu meini prawf llym, yn syml gwbl newydd, caiff y Pwyllgor ei wahodd i ystyried a ddylai'r rheoliadau cychwynnol o dan y ddarpariaeth fod yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Mae adran 143 yn gwneud darpariaeth i Weinidogion Cymru gael pŵer dirprwyedig i wneud addasiadau i'r modd y gweithredir unrhyw ddeddfiad mewn cysylltiad â chynghorau cymuned neilltuol sy'n deillio o'r ffaith bod y cyfryw gynghorau wedi'u hachredu, neu fel arall. Mae'n caniatáu ar gyfer rhoi o'r neilltu, neu ei gwneud yn haws cydymffurfio ag unrhyw rwymedigaeth ar gynghorau cymuned yn y dyfodol y bernir nad oes eu hangen yn rhinwedd y ffaith bod y cyngor cymuned wedi'i achredu. Gweithdrefn: Mae adran 143 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol. Mae adran 143 yn cynnwys pŵer Harri'r Wythfed sy'n galluogi Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol. Fodd bynnag, mae'r diwygiadau hyn yn deillio o ganlyniad i achredu ansawdd mewn darpariaethau llywodraeth cymuned, ac am y rhesymau hynny, efallai mai'r weithdrefn penderfyniad negyddol sydd fwyaf priodol o dan yr amgylchiadau hyn. 5.1.5 Rhan 8 – Taliadau a phensiynau aelodau (Lwfansau Cynghorwyr):- Mae'r darpariaethau yn yr adran hon yn ymwneud â Phanel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol ac â'r modd y gweithredir y system ar gyfer penderfynu ar gydnabyddiaeth ariannol ar gyfer cynghorwyr

yng Nghymru. Mae adran 161 yn rhoi pwerau dirprwyedig i Weinidogion Cymru ddiwygio'r darpariaethau sy'n ymwneud ag aelodaeth y Panel Annibynnol ar Gydabyddiaeth Ariannol, a'r darpariaethau sy'n ymwneud â swyddogaethau'r Panel. Gweithdrefn: Mae'r pwr i wneud gorchymyn yn adran 161 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Bernir mai dyma'r dull mwyaf priodol gan fod y pwr yn ymwneud â materion gweithredol sy'n gysylltiedig â sut y penodir y Panel, neu â'i swyddogaethau, ac y byddai'n rhoi cyfle i'r Cynulliad drafod a chymeradwyo unrhyw newidiadau arfaethedig i sut y penodir y Panel, neu i'w swyddogaethau. 5.1.6 Rhan 9 – Cyffredinol Adran 170:- Y pwr i wneud darpariaeth atodol ac Adran 171:- Cychwyn Mae adran 171 yn pennu'r dyddiad y bydd unrhyw un neu rai o ddarpariaethau'r Mesur yn dod i rym. Er mwyn ystyried datblygiadau yn y dyfodol ym maes llywodraeth leol ac unrhyw ddeddfwriaeth yn y dyfodol y gall fod rhaid i awdurdodau lleol ymateb iddi, mae adran 170 yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth atodol, ganlyniadol, gysylltiedig, drosiannol, ddarodol ac arbed i'r rhannau priodol o'r Mesur. Mae hyn yn caniatáu ar gyfer diweddarau manylion technegol yn y darpariaethau yn ôl yr angen yn sgil pasio Mesurau neu Ddeddfau eraill. Mae angen y pwr hwn er mwyn darparu ar gyfer rhoi effaith lawn i'r cyfryw orchymyn mewn is-ddeddfwriaeth yn hytrach nag ar wyneb y Mesur, a hynny oherwydd ei bod y debygol o fod yn fanwl iawn. Y weithdrefn penderfyniad negyddol a fydd yn cael ei defnyddio ar gyfer y pwr i wneud gorchymyn yn adran 170 onid oes ynddo addasiadau i ddeddfiad. Mewn achos o'r fath, y weithdrefn penderfyniad cadarnhaol a gaiff ei defnyddio. Mae hyn yn briodol oherwydd y byddai modd diwygio deddfiadau a chan y byddai'n rhoi cyfle i Aelodau'r Cynulliad drafod a chymeradwyo'r diwygiad, er efallai y byddai'r Pwyllgor am ystyried a fyddai'r weithdrefn uwchgadarnhaol yn well. Nid oes unrhyw weithdrefn Cynulliad ar gyfer y pwr i wneud gorchymyn sydd yn adran 171. Dyna yw'r arferiad yn achos darpariaethau cychwyn. Mae adran 171 (1) yn nodi y daw adrannau 57, 80, 82, 83 a 162; Penodau 2 i 9 o Ran 7; Rhan 9 (ac eithrio adran 169) a Rhan E o Atodlen 4 (ac adran 169(2) i'r graddau y mae'n ymwneud â Rhan E o Atodlen 4) i rym drannoeth y diwrnod y cymeradwyr y Mesur hwn gan Ei Mawrhydi yn y Cyfrin Gyngor. Mae adran 171 (2) yn nodi y daw Rhannau 3 a 4; adran 54 ac adrannau 75 i 79 i rym ar ddiwedd y cyfnod o ddau fis yn dechrau ar y diwrnod y cymeradwyr y Mesur hwn gan Ei Mawrhydi yn y Cyfrin Gyngor. Mae adran 171 (3) yn nodi, ac eithrio is-adrannau (1) a (2) uchod, y daw'r Mesur hwn i rym yn unol â darpariaeth a wneir gan Weinidogion Cymru drwy orchymyn. 6. Casgliad Nid yw'n ymddangos bod unrhyw ddarpariaethau anarferol ar gyfer pwerau dirprwyedig yn y Mesur arfaethedig. Awgrymir bod y Pwyllgor yn ystyried ymhellach ddarpariaethau is-ddeddfwriaeth adrannau 10, 30, 116, 133 a 137, lle caiff pwerau eu pennu. Camau i'r Pwyllgor i'w cymryd Gwahoddir y pwyllgor i ystyried:-

a yw am ystyried ymhellach y pwerau a roddir i Weinidogion Cymru wneud is-ddeddfwriaeth o dan y Mesur arfaethedig hwn;
a yw'r darpariaethau dirprwyedig o dan y Mesur yn gyfatebol o gofio hyd y Mesur,
a yw'n fodlon â gweithdrefnau'r Cynulliad a'r pwerau i wneud rheoliadau a gorchymynion sy'n deillio o hynny, gan dynnu sylw'n benodol at weithdrefnau'r Cynulliad mewn cysylltiad ag adrannau 10, 30, 116, 133 a 137;
a yw'n fodlon â'r ffaith bod y weithdrefn uwchgadarnhaol yn cael ei defnyddio'n llwyr ar gyfer adran 130 yn y Mesur ac a oes modd ystyried gwneud mwy o ddefnydd o'r weithdrefn uwchgadarnhaol ar gyfer darpariaethau eraill yn y Mesur, er enghraifft adran 116;
a ddylai'r set gyntaf o bwerau gwneud rheoliadau a gorchymynion o dan adran 137 fod, fel gofyniad lleiaf, yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol; ac
yn benodol, a yw am glywed gan y Gweinidog cyn dod i benderfyniad.

Gwasanaethau Cyfreithiol
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Hydref 2010